

Sygn. akt III AUa 1027/06

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2007 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie - Wydział III Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący: SSA [REDACTED]

Sędziowie: SSA [REDACTED] (spr.)

SSO del. [REDACTED]

Protokolant: referent-stażysta [REDACTED]

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2007 r. w Krakowie
sprawy z wniosku M[REDACTED] S[REDACTED]
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N[REDACTED] S[REDACTED]
przy udziale Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z siedzibą w Warszawie
o ustalenie istnienia ubezpieczenia społecznego
na skutek apelacji wnioskodawczyni M[REDACTED] S[REDACTED]
od wyroku Sądu Okręgowego w Tamowie Wydział IV Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
z dnia 21 lutego 2006 r. sygn. akt IV U 1621/05

- I. z m i e n i a zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i stwierdza, że M[REDACTED] S[REDACTED] podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia od dnia 1 maja 2005 r. do nadal,
- II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N[REDACTED] S[REDACTED] na rzecz M[REDACTED] S[REDACTED] kwotę 120 złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 lutego 2006r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. oddalił odwołanie M. S. i [REDAKTION] od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. S. z dnia 13 października 2005r., którą ustalono, iż od 1 maja 2005r. wnioskodawczyni nie podlega ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu z tytułu zatrudnienia u płatnika składek [REDAKTION].

Sąd I instancji ustalił, że w dniu 30 kwietnia 2005r. została zawarta umowa o pracę na czas określony od 1 maja 2005r. do 30 kwietnia 2006r. pomiędzy M. S. i pracodawcą: [REDAKTION]. Wnioskodawczyni została zatrudniona jako księgowa, a do jej obowiązków należało prowadzenie pełnej księgowości spółki oraz uporządkowanie związanej z tym dokumentacji, za co przewidziano wynagrodzenie w kwocie 2250,00 zł. brutto plus premia uznaniowa. Przed podjęciem spornego zatrudnienia wykonała badania wstępne, z których wynikało, że jest zdolna do pracy przy komputerze do 4 godzin dziennie na okres ciąży. Została także przeszkolona w zakresie instruktażu ogólnego BHP oraz instruktażu stanowiskowego. W maju 2005r. otrzymała premię uznaniową w wysokości 2000 zł., a w miesiącu czerwcu 666,67 zł. We wcześniejszym okresie czasu spółka nie zatrudniała księgowej, a wszelkie niezbędne czynności w tym zakresie wykonywał K. P. M. S. uzgodnioną pracę świadczyła od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 16.00 w należącym do pracodawcy lokalu przy ulicy [REDAKTION], będącego jednocześnie siedzibą [REDAKTION]. Pracownicy tej drugiej spółki zarabiali około [REDAKTION] brutto, ale nie otrzymały premii w maju 2005r. W okresie od 1 czerwca 2004r. do 31 maja 2005r. wnioskodawczyni była także zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy jako księgowa w [REDAKTION]. Pobierane przez nią z tego tytułu wynagrodzenie wynosiło w lutym 2005r. 849,00 zł. brutto, w marcu 1575,00 zł. brutto, w kwietniu 2250,00 zł. brutto, natomiast w maju osiągnęło kwotę 3214,29 zł. brutto. Właścicielem i

MK

⑤

prezesem zarządu [REDAKTOWANE] oraz [REDAKTOWANE] jest K [REDAKTOWANE] P [REDAKTOWANE]. Od dnia 11 czerwca 2005r. wnioskodawczyni przebywała na zwolnieniu lekarskim w związku z zagrożeniem ciąży. Po urodzeniu bliźniaków w dniu 7 grudnia 2005r. nie wróciła do pracy w [REDAKTOWANE] K [REDAKTOWANE] P [REDAKTOWANE] nie zatrudnił nowego pracownika na jej miejsce i ponownie przejął jej obowiązki, a od września 2005r. zlecił prowadzenie księgowości biura rachunkowego.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1996r., II UKN 32/96 (OSNAPiUS 1997/15/275) oraz z dnia 17 marca 1998r., II UKN 568/97 (OSNAPiUS 1999/5/187) i stwierdził, że zawarta przez wnioskodawczynię umowa o pracę nie była pozorną czynnością prawną. Uzgodniona praca była bowiem rzeczywiście wykonywana. Uznał jednak, iż zgromadzony materiał dowodowy pozwala na przyjęcie, że została ona zawarta w celu obejścia przepisów ustawy, by uzyskać możliwość korzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego. M [REDAKTOWANE] S [REDAKTOWANE] obowiązki pracownicze wykonywała jedynie przez okres od 1 maja 2005r. do 10 czerwca 2005r. Od 11 czerwca 2005r. przebywała na zwolnieniu chorobowym, po czym nie wróciła już do pracy, a jej obowiązki ponownie przejął K [REDAKTOWANE] P [REDAKTOWANE], który także przed jej zatrudnieniem radził sobie sam z prowadzeniem dokumentacji księgowej spółki. Zdaniem sądu I instancji, nieuzasadniona była również wysokość pobieranych przez wnioskodawczynię zarobków oraz okres, na jaki zawarto umowę o pracę.

W apelacji od powyższego wyroku M [REDAKTOWANE] S [REDAKTOWANE] zarzuciła naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów z art.233 §1 kpc oraz naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przepisów art.22 kp i art.58 §1 kc. Wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia i ustalenie, że w spornym okresie czasu podlegała ubezpieczeniom społecznym, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Podniosła, iż od 1 maja 2005r. formalnie była zatrudniona w dwóch spółkach, jednakże faktycznie pracę świadczyła jedynie na rzecz płatnika składek [REDAKTOWANE] [REDAKTOWANE]. W spółce [REDAKTOWANE] wykorzystywała w tym czasie urlop wypoczynkowy. Wysokość otrzymanej w maju 2005r. premii była natomiast uzasadniona rozmiarem przejętych przez nią dodatkowych obowiązków polegających na uporządkowaniu dokumentacji księgowej w związku z tym, że spółka zwiększała obroty, a we

(16) MK

wcześniejszym okresie czasu wspólnik zajmował się sprawami księgowymi jedynie dorywczo.

Do postępowania przed sądem II instancji wstąpiła organizacja społeczna – Helsińska Fundacja Praw Człowieka. Wyrokowi Sądu Okręgowego zarzuciła naruszenie przepisu art.233 kpc poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art.22 kp, art.6 ust.1 pkt 1 w zw. z art.8 ust.1 i art.13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz błędną wykładnię art.58 §1 kc poprzez przyjęcie, że celem zawartej przez wnioskodawczynię umowy o pracę nie była wola rzeczywistego świadczenia pracy z jednej strony i wola korzystania z tej pracy z drugiej strony, a jedynie chęć obejścia prawa mająca na celu skorzystanie ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Wniosła o zmianę powyższego orzeczenia i ustalenie, że wnioskodawczyni podlegała ubezpieczeniom społecznym, ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Podniosła, że zarobki wnioskodawczyni nie różniły się od przeciętnych wynagrodzeń, pobieranych za wykonywanie pracy na stanowisku głównej księgowej. Błędne są także wywody Sądu I instancji, że spółka nie potrzebowała księgowej. Świadczy o tym między innymi fakt, iż w trakcie przebywania przez nią na zwolnieniu chorobowym spółka zmuszona była korzystać z usług biura rachunkowego. Zawierając umowę o pracę żadna ze stron nie mogła przewidzieć konieczności korzystania przez wnioskodawczynię z zasiłku chorobowego. Fundacja podkreśliła również, że zmiana pracy przez M. S. nie miała wpływu na wysokość pobieranego przez nią zasiłku chorobowego. Podstawę wymiaru tego świadczenia stanowi bowiem przeciętne wynagrodzenie za ostatnie 12 miesięcy ubezpieczenia poprzedzające miesiąc, w którym powstała niezdolność do pracy, a nie jedynie zarobki z okresu zatrudnienia u nowego pracodawcy. Odnosząc się do podstawy prawnej rozstrzygnięcia podniosła, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, iż wady oświadczenia woli dotyczące umowy o pracę, nawet powodujące jej nieważność, nie skutkują w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Ponadto Sąd Okręgowy przyjmując, iż umowa o pracę została zawarta w celu obejścia prawa, powinien jednoznacznie wskazać, jakie konkretne przepisy zostały ominięte. Cel uzyskania świadczeń z ubezpieczenia chorobowego nie jest sprzeczny z ustawą. Dlatego też zawieranie umów o pracę przez kobiety w ciąży nie zmierza do jej obejścia nawet,

MK

5

jeżeli uzyskanie prawa do świadczeń ubezpieczeniowych jest ich jedynym celem. Nie ma także racji Sąd Okręgowy wywodząc, iż o obejściu prawa świadczy zatrudnienie wnioskodawczynie na dłuższy czas tj. okres 1 roku, a nie np. na okres próbny, a następnie jej przejście na zwolnienie chorobowe po bardzo krótkim okresie świadczenia pracy. Zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego, wyrażonego w wyroku z dnia 29 marca 2006r. (II UK 119/05) z tego powodu nie można kwestionować istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego. W celu podważenia tego ubezpieczenia należałoby wykazać albo brak powstania stosunku pracy, gdy pracownik w ogóle nie wykonuje pracy, albo zawarcie umowy o pracę z wynagrodzeniem niewspółmiernie wysokim w stosunku do przewidywanych obowiązków. W niniejszej sprawie taka sytuacja nie występuje. Wnioskodawczynie bezsprzecznie świadczyła pracę, a otrzymywane przez nią wynagrodzenie było porównywalne do zarobków, jakie są zwykle przewidziane na podobnym stanowisku. Było ono również zbliżone do wynagrodzenia, które pobierała w ostatnich miesiącach u poprzedniego pracodawcy.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

Przedmiot sporu w niniejszej sprawie sprowadzał się do wyjaśnienia kwestii, czy M. S. podlegała ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu z tytułu zatrudnienia u płatnika składek

W myśl art. 6 ust. 1 pkt. 1, art. 13 pkt. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1998r. Nr 137, poz. 887 ze zm.) - ubezpieczeniu społecznemu podlegają wszyscy pracownicy od dnia nawiązania stosunku pracy, zaś konsekwencją objęcia ubezpieczeniem społecznym jest prawo do zasiłku w razie powstania niezdolności do pracy a także prawo do zasiłku macierzyńskiego (art. 4 i 29 ustawy z dnia 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa - Dz. U. z 1999r. Nr 60, poz. 636 ze zm.).

Trafnie Sąd Okręgowy przyjął, że zawarta przez M. S. umowa o pracę nie była pozorną czynnością prawną. Zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy w sposób nie budzący wątpliwości wykazał, że wnioskodawczynie

(8) MK

wykonywała powierzone jej obowiązki pracownicze. Wbrew ustaleniom sądu I instancji brak jest jednak podstaw do przyjęcia, iż zawarcie w/w umowy zmierzało do obejścia prawa, co skutkuje nieważnością tej czynności prawnej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, iż cel zawarcia umowy o pracę w postaci osiągnięcia świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczny z ustawą (por. wyrok SN z dnia 4 sierpnia 2005r., II UK 320/04). Działania w celu obejścia ustawy nie można również przypisać stronom umowy o pracę, na podstawie której prawa i obowiązki, płynące z umowy, rzeczywiście były wykonywane (tak SN w wyroku z dnia 25 stycznia 2005 roku, II UK 141/04, OSNAP 2005/15/235). Cel obejścia ustawy polega bowiem na takim ukształtowaniu treści umowy, które pozornie nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości zmierza do zrealizowania celu przez nią zakazanego. Dlatego też, jak to słusznie zauważa działająca w postępowaniu apelacyjnym organizacja społeczna, stronom nie można stawiać zarzutu zawarcia umowy w celu obejścia prawa, nawet gdyby jej cel dyktowany był wyłącznie chęcią uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Uzyskanie objęcia ubezpieczeniem społecznym oraz korzystanie ze świadczeń z tego ubezpieczenia jest bowiem legalnym celem zawierania umów o pracę (por. wyrok SN z dnia 5 października 2005r., I UK 32/05, Monitor Prawniczy 2006 nr 5 s. 257). Za obejście prawa może być uznany jedynie zamiar nawiązania stosunku ubezpieczenia społecznego bez rzeczywistego wykonywania umowy o pracę. Do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym nie mogłoby dojść wówczas, gdyby zgłoszenie do tego ubezpieczenia dotyczyło osoby, która albo w ogóle nie wykonywała zatrudnienia, albo wykonywała je na podstawie innej umowy niż umowa o pracę. W prawie ubezpieczeń społecznych o ważności umowy o pracę decyduje to, czy strony miały zamiar wzajemnego zobowiązania się do świadczenia pracy i do wynagrodzenia za nią oraz okoliczność, czy umowa była realizowana. Nie decyduje tutaj okres trwania tego zobowiązania. Nieuzasadnione jest zatem kwestionowanie skuteczności zawartej przez wnioskodawczynię umowy o pracę z uwagi na krótki okres wykonywania obowiązków pracowniczych. Brak podstaw do przyjęcia nieważności umowy o pracę jako zawartej w celu obejścia ustawy nie oznacza oczywiście, że jej postanowienia nie mogą być oceniane na płaszczyźnie zgodności ich celu z zasadami współżycia społecznego i na tej podstawie uznane za nieważne na podstawie art.58 §3 kc w zw. z art.300 kp. Za nieważne jako dokonane z naruszeniem zasad współżycia społecznego, polegającym na świadomym

NK

(4)

osiąganiu nieuzasadnionych korzyści z systemu ubezpieczeń społecznych kosztem innych uczestników tego systemu może być w szczególności uznane ustalenie w umowie o pracę rażąco wysokiego wynagrodzenia za pracę (por. wyrok SN z dnia 9.08.2005r., III UK 89/05, OSNP 2006/11-12/192 oraz z dnia 18.10.2005r., II UK 43/05, OSNP 2006/15-16/251). Nie można bowiem akceptować nagannych i szkodliwych społecznie zachowań polegających na korzystaniu ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych, przy zawarciu umowy o pracę na krótki okres przed zajściem zdarzenia, rodzącego uprawnienia do świadczeń (np. urodzenia dziecka) i ustaleniu wysokiego wynagrodzenia w celu uzyskania świadczeń obliczonych od tej podstawy.

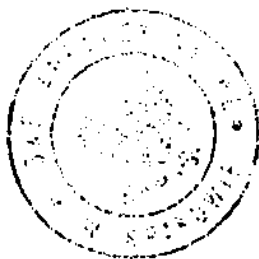
W niniejszej sprawie taka sytuacja nie występuje. Należy bowiem zauważyć, że uzgodnione przez strony spornego stosunku pracy wynagrodzenie odpowiadało rozmiarowi obowiązków, związanych ze stanowiskiem pracy wnioskodawczynie i nie odbiegało od zarobków, pobieranych zwykle przez osoby zatrudnione w charakterze głównej księgowej. Zakwestionowanie przez sąd I instancji wysokości pobieranych przez M. S. zarobków, nie było więc uzasadnione. Nie można się również zgodzić ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, iż zawarcie umowy o pracę ze spółką [redacted] było spowodowane chęcią uzyskania świadczeń z ubezpieczenia chorobowego. Od 1 czerwca 2004r. wnioskodawczynie była zatrudniona w firmie [redacted] a pobierane z tego tytułu wynagrodzenie w miesiącach, poprzedzających powstanie czasowej niezdolności do pracy, nie różniło się od zarobków, ustalonych w zawartej w dniu 30 kwietnia 2005r. umowie o pracę. Zmiana pracodawcy nie miała zatem żadnego wpływu, zarówno na nabycie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa, jak również na ich wysokość. Bezasadnie również sąd I instancji zarzuca, iż zatrudnienie M. S. w spółce [redacted] nie było potrzebne. Przeciwko takiemu stanowisku przemawia fakt, iż po przejściu przez wnioskodawczynię na zwolnienie lekarskie, spółka zmuszona była korzystać z usług biura rachunkowego. Rozmiar obowiązków związanych z prowadzeniem spraw księgowych sprawił, że doraźne wykonywanie tych czynności przez współnika K. F. nie było wystarczające. Niezależnie od powyższego należy stwierdzić, że w sytuacji, gdy wykazano, iż praca rzeczywiście była świadczona w warunkach określonych w art. 22 kp, nie ma potrzeby ustalania ekonomicznego i organizacyjnego uzasadnienia zatrudnienia pracownika (tak SN w wyroku z dnia

(2) MK

2 marca 2006r., I UK 222/05). Skoro zatem wnioskodawczyni wywiązywała się ze swych obowiązków pracowniczych, stronom nie można przypisać celu obejścia prawa.

Z tych względów uznając zarzuty apelacji za uzasadnione Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 §1 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.

O kosztach orzeczono na mocy art.108 §1 kpc oraz §11 ust.2 i §12 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163 poz. 1349 ze zm.).

Na oryginale właściwe podpisy

Za zgodność

Z. W. G. G. G.
Kierownik Sekretariatu